

9 Trh práce a nezaměstnanost

Cíle vyučovací hodiny

V rámci výuky se studenti nejdříve seznámí s několika základními koncepcemi, které vysvětlují chování trhu práce: jde o klasický model, keynesiánský model, model monetaristický a o přístup reálných hospodářských cyklů. Výklad je veden tak, aby si studenti uvědomili odlišný pohled těchto koncepcí na procesy, které utvářejí zaměstnanost (resp. na čem závisí výše nezaměstnanosti) a které formují výše nominálních i reálných mezd. Cílem hodiny je pak, aby studenti byli schopni – s použitím různých teoretických koncepcí – hodnotit různá doporučení, jak stát může či jak by stát měl působit na trhu práce (pasivní či aktivní politika zaměstnanosti, otázka minimální mzdy apod.).

Po vyučovací hodině bude student schopen:

- vyhodnotit efekty vládních opatření prováděných na trhu práce pohledem klasické koncepce trhu práce
- vyhodnotit efekty vládních opatření prováděných na trhu práce perspektivou keynesiánského přístupu k trhu práce
- vyhodnotit efekty vládních opatření prováděných na trhu práce pohledem monetaristické teorie
- vyhodnotit efekty vládních opatření prováděných na trhu práce očima koncepce reálných hospodářských cyklů

Metody výuky

Základem výuky je studium zadané literatury – jednak učebnice a jednak několika doporučených článků. Studenti si dále mohou ověřit získané znalosti a mohou analyzovat veřejně dostupná data věnovaná změnám ve výši i ve struktuře zaměstnanosti, vývoji míry nezaměstnanosti a nominálních i reálných mezd v aktuálním období.

Hodnocení studentů

Studenti jsou hodnoceni během semestru na základě průběžných testů a na konci semestru formou ústní zkoušky.

Literatura

Povinná

Soukup, J., Pošta, V., Neset, P., Pavelka, T. (2018) Makroekonomie. 3. aktualizované a doplněné vydání. Management Press.

Kapitola se věnuje čtyřem odlišným přístupům, které hodnotí vývoj trhu práce a efekty zde uskutečňované hospodářské politiky. V první části kapitoly je výklad zaměřen na klasický model trhu práce. Druhá část kapitoly se zabývá přirozenou mírou nezaměstnanosti, formám nezaměstnanosti a Beveridgeově křivce. Třetí část kapitoly je výklad zaměřen na keynesiánský koncept trhu práce. Čtvrtá část kapitoly se věnuje teoriím, které navazují na klasický přístup k trhu práce a které se vracejí k myšlence pružných mezd (tj. Friedmanově modelu mylného vnímání cenové hladiny zaměstnanci a teorii reálných hospodářských cyklů).

Doporučená

Yellen Janet L.: Efficiency Wage Models of Unemployment. American Economic Review 74 (May 1984), pp. 200-205

Článek obsahuje hypotézu efektivnostní mzdy, podle níž produktivita práce závisí na výši reálné mzdy, kterou platí firma. První část článku prezentuje základní důsledky hypotézy. Druhá část popisuje čtyři

přístupy, které posuzují vztah produktivity a mezd. Třetí část článku objasňuje, jak může hypotézu efektivnostní mzdy vysvětlit cyklické fluktuace nezaměstnanosti. Článek je přístupný na adrese JStore:

<http://links.jstor.org/sici?sici=0002->

[8282%28198405%2974%3A2%3C200%3AEWMOU%3E2.0.CO%3B2-Z](http://links.jstor.org/sici?sici=0002-8282%28198405%2974%3A2%3C200%3AEWMOU%3E2.0.CO%3B2-Z)

Blanchard, Olivier J. – Summers, Lawrence H.: Hysteresis and the European Unemployment Problem. NBER Macroeconomics Annual 1, 1986, p. 15 - 78

Článek zdůvodňuje, proč v letech 1970 až 1985 nezaměstnanost v Evropě neustále rostla a stále zůstává vysoká. Zdůvodnění leží podle autorů v rozlišení stávajících zaměstnanců (insiderů) a uchazečů o práci (outsiderů) v jednání o mzdách. Mzdy jsou odvozeny z jednání mezi stávajícími zaměstnanci (insidery) a firmami. Článek je přístupný na webu JStore na adrese: <http://www.jstor.org/stable/3585159>

Friedman, Milton: The Role of Monetary Policy. American Economic Review, vol. 58 (March 1968).

M. Friedman analyzuje, co lze a co nelze uskutečňovat prostřednictvím monetární politiky. Článek je přístupný na webu JStore na adrese: <http://www.jstor.org/stable/1831652> nebo na adrese <http://itech.fgcu.edu/faculty/bhobbs/Milton%20Friedman%20The%20Role%20of%20Monetary%20Policy.pdf>

King Robert G. – Plosser Charles, I.: Money, Credit, and Prices in a Real Business Cycle. American Economic Review, vol. 74 (June 1984), pp. 363 - 380

Ekonomický cyklus vzniká na základě různých reálných příležitostí soukromé ekonomiky, které mohou zahrnout vládní nákupy či sazby daní nebo technické podmínky. Stať rozebírá úlohu peněz a bankovního sektoru v teorii reálných hospodářských cyklů. Článek je přístupný na adrese JStore: <https://www.jstor.org/stable/1804013>

Petr Maleček, Toky dlouhodobé nezaměstnanosti. Politická ekonomie, 2014, Vol. 62, No. 4

Autor rozšiřuje analýzu toků mezi sektorem zaměstnaných a nezaměstnaných osob o pohled na třetí sektor, skupinu osob dlouhodobě nezaměstnaných. Tento přístup dovoluje podrobněji analyzovat strukturu a dynamiku trhu práce. Článek je přístupný na adrese: <https://www.vse.cz/polek/>.

Tomáš Domonkos, Brian König, Odhad nákladov nezamestnanosti v podmienkach slovenskej ekonomiky, Politická ekonomie, 2015, Vol. 63, No. 4

Článek nabízí odhad přímých i nepřímých nákladů spojených s nezaměstnaností na příkladu Slovenska za roky 2008 až 2012. Článek je přístupný na adrese: <https://www.vse.cz/polek/>.

Jitka Špeciánová, Základní nepodmíněný příjem – co (ne)dokáže zajistit a v čem je jiný? Politická ekonomie, 2017, číslo Vol. 65, No. 5

Článek analyzuje očekávané dopady zavedení základního nepodmíněného příjmu na trh práce. Autoři porovnávají efekty základního nepodmíněného příjmu s účinky jiných sociálních programů (subvencemi mezd, cílenými sociálními programy, negativním zdaněním a daňovými kredity). Článek je přístupný na adrese: <https://www.vse.cz/polek/>.

Shrnutí problematiky

První část kapitoly se věnuje standardnímu výkladu klasického modelu trhu práce, s jeho základními předpoklady – homogenitou práce a pružnými cenami i mzdami. V textu se nejdříve vysvětluje, jak se formuje poptávka po práci na základě rozhodování firem, které maximalizují zisk. Text pokračuje vysvětlením procesu formování nabídky práce na základě rozhodování jedinců (domácností), které maximalizují svůj užitek z volného (nepracovního) času a spotřeby. Působením poptávky a po práci a nabídky práce se ustavuje rovnováha na trhu práce. Cílem rozboru klasického modelu trhu práce je vysvětlit, jak z pohledu klasického přístupu reaguje trh práce na změny v cenové hladině a jaké formy nezaměstnanosti mohou v hospodářství existovat.

Druhá část kapitoly pohled na trh práce dynamizuje, což dovoluje vysvětlit a odvodit přirozenou míru nezaměstnanosti, včetně faktorů, které její výši ovlivňují. V této části kapitoly se čtenář může též seznámit se základními formami nezaměstnanosti (frikční, strukturální a cyklickou). Součástí kapitoly je též výklad Beveridgeovy křivky, jež zkoumá vztah mezi mírou nezaměstnanosti a podílem volných pracovních míst na celkovém počtu pracovních míst (obsazených i neobsazených) v ekonomice.

Celý předcházející výklad v obou částech kapitoly pak slouží jako podklad pro diskusi nad nástroji a efekty aktivní i pasivní politiky zaměstnanosti. Nastíněním této politiky končí druhá část kapitoly věnované trhu práce.

Další části kapitoly se věnují otázkám formování nominálních a reálných mezd. Výše mezd má však samozřejmě úzce souvisí s výší nezaměstnanosti v ekonomice.

Třetí část kapitoly se zabývá keynesiánským pohledem na trh práce, který vychází z nepružnosti mezd. Vyložen je původní keynesiánský model, který se opírá o předpoklad nepružnosti nominálních mezd (minimálně v krátkém období). Důsledkem je specifický vývoj reálných mezd a vznik nedobrovolné (cyklické) nezaměstnanosti. V této části kapitol je též prezentován pohled nových keynesiánců na trh práce, a to za použití modelu efektivnostních mezd a hypotézou hystereze. Tento přístup fakticky odděluje utváření mezd a nezaměstnanosti od působení poptávky a nabídky na trhu práce.

Čtvrtá část kapitoly se věnuje teoriím, které navazují na klasický přístup k trhu práce a vrací se k myšlence pružných mezd. V učebnici je prezentován Friedmanův model mylného vnímání cenové hladiny zaměstnanci a teorie reálných hospodářských cyklů. Obě teorie opět vycházejí z toho, že mzdy i ceny jsou pružné a vyrovnávají poptávku s nabídkou. Monetaristický model mylného vnímání cenové hladiny zaměstnanci ale rozšiřuje pohled na trh práce o myšlenku (adaptivních) očekávání. Teorie reálných hospodářských cyklů pak vnáší do pohledu na trh práce rozbor efektů nabídkových šoků.

Opět si je však třeba uvědomit, že různé teoretické přístupy (klasický, keynesiánský, monetaristický i koncepce reálných hospodářských cyklů) generují závěry o chování trhu práce a tudíž i odlišná doporučení pro působení státu na trhu práce.